

กรมทรัพย์สินทางปัญญา พร้อมเคียงข้างศิลปิน คนทำเพลง บริหารจัดการสิทธิในเพลง-ยื่นแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์ รับมือการแข่งขันยุค AI พร้อมเปิดศูนย์ IPAC ดูแลให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด

กรมทรัพย์สินทางปัญญาเดินทางสนับสนุนและพร้อมเป็นที่ปรึกษาให้ศิลปิน นักแต่งเพลง โปรดิวเซอร์ นักดนตรี คนทำเพลง และผู้สร้างสรรค์ ในการปกป้องสิทธิและบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของตนเองอย่างครบวงจร เพื่อรับมือกับยุคที่เทคโนโลยี AI สามารถสร้างหรือเลียนแบบเสียงและผลงานได้อย่างรวดเร็ว ช่วยให้ผู้สร้างสรรค์รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถดูแลสิทธิของตนเอง ลดข้อพิพาท และต่อยอดทรัพย์สินทางปัญญาเป็นโอกาสทางธุรกิจได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นแนวทางที่รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ (นางสุภจิ สุธรรมพันธุ์) ให้ความสำคัญในการส่งเสริมอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของไทย

นางอรมน ทรัพย์ทวีธรรม อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา เปิดเผยว่า ปัจจุบันอุตสาหกรรมดนตรีมีการสร้างสรรค์ผลงานและเผยแพร่ผ่านช่องทางดิจิทัลเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันเทคโนโลยี AI ได้เข้ามามีบทบาททั้งมิติของการสร้างสรรค์และดัดแปลงเนื้อหา ผู้สร้างสรรค์จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของตนเองตั้งแต่ต้นน้ำ เพื่อให้สามารถยืนยันสิทธิและดูแลประโยชน์จากผลงานที่ตนสร้างสรรค์ขึ้นได้อย่างเหมาะสม

นางอรมน กล่าวว่า งานเพลงจะมีโครงสร้างทรัพย์สินทางปัญญาที่ซับซ้อนกว่างานสร้างสรรค์ประเภทอื่น โดยเพลงหนึ่งเพลงอาจเกี่ยวข้องกับสิทธิหลายส่วน ทั้งลิขสิทธิ์ประเภท “งานดนตรีกรรม” เช่น เนื้อร้อง ทำนอง และการเรียบเรียงเสียงประสาน รวมถึงลิขสิทธิ์ใน “สิ่งบันทึกเสียง” เช่น ไฟล์เสียง และสื่อบันทึกเสียง โดยการคุ้มครองลิขสิทธิ์จะเกิดขึ้นทันทีเมื่อสร้างสรรค์ผลงานเสร็จ โดยไม่ต้องจดทะเบียนกับกรมทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งนี้ ผู้สร้างสรรค์ควรจัดเก็บหลักฐานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการสร้างสรรค์ไว้ให้ครบถ้วน เช่น ไฟล์ต้นฉบับ วันและเวลาที่สร้างผลงาน ร่างเนื้อร้องหรือทำนอง ไฟล์บันทึกเสียง รวมถึงหลักฐานการเผยแพร่ผลงานในช่องทางต่างๆ เพื่อช่วยยืนยันลำดับการสร้างสรรค์และข้อเท็จจริงหากเกิดข้อสงสัยหรือข้อพิพาทในอนาคต

อย่างไรก็ดี กรมฯ ขอแนะนำให้ผู้สร้างสรรค์ยื่นแจ้งข้อมูลงานลิขสิทธิ์ไว้กับกรมฯ โดยข้อมูลจะถูกรวบรวมไว้ในฐานข้อมูลกลาง ช่วยให้ผู้ที่ต้องการนำงานเพลงไปใช้ประโยชน์สามารถค้นหาข้อมูลและติดต่อเจ้าของสิทธิได้โดยตรง อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นหลักฐานเบื้องต้นประกอบการยืนยันสิทธิความเป็นเจ้าของและวันที่สร้างสรรค์ได้ โดยกรมฯ มีระบบรับแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์ออนไลน์ ผ่านทางเว็บไซต์ www.ipthailand.go.th ซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกให้ผู้สร้างสรรค์สามารถแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์ได้อย่างรวดเร็ว โดยไม่มีค่าใช้จ่าย

นอกจากนี้ งานสร้างสรรค์อื่น อาทิ ภาพถ่าย ภาพกราฟิก คลิปวิดีโอ และผลงานในรูปแบบอื่นๆ ที่มีลักษณะเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามที่กฎหมายกำหนด ก็สามารถดำเนินการในลักษณะดังกล่าวได้เช่นเดียวกัน

สำหรับในส่วนของ **ชื่อศิลปิน ชื่อวงดนตรี ชื่อในวงการ โลโก้ และสัญลักษณ์ประจำวง** ก็อาจนำมาขึ้นจดทะเบียนในรูปแบบ **“เครื่องหมายการค้า”** ได้ หรือแม้แต่เสียงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวก็อาจนำมาจดทะเบียนเป็น **“เครื่องหมายเสียง”** ได้เช่นกัน ซึ่งนอกจากจะช่วยสร้างความชัดเจนและการจดจำในฐานะอัตลักษณ์ของศิลปินหรือวงดนตรีแล้ว ยังเป็นอีกแนวทางที่ช่วยวางแผนการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยี AI และ Deepfake สามารถสร้างหรือเลียนแบบเสียงและภาพลักษณ์ได้อย่างสมจริง โดยเฉพาะเมื่อศิลปินมีการต่อยอดชื่อ เสียง หรือสัญลักษณ์ไปสู่ธุรกิจอื่น อาทิ การจำหน่ายสินค้าที่ระลึก การให้บริการด้านความบันเทิง หรือการอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้ชื่อหรือสัญลักษณ์ดังกล่าวในทางการค้า

อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา กล่าวเพิ่มเติมว่า สำหรับกรณีที่ศิลปินถูกบุคคลอื่นใช้ AI สร้างหรือเลียนแบบเสียง ข้อพิจารณาภายใต้กรอบกฎหมายลิขสิทธิ์ อาจต้องดูว่า AI ถูกนำไปใช้อย่างไร โดยมีการนำส่วนหนึ่งส่วนใดของผลงานที่ได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ไปใช้หรือไม่ เนื่องจากกฎหมายลิขสิทธิ์ให้ความคุ้มครองการแสดงออกทางความคิดที่ปรากฏเป็นผลงานที่เป็นรูปธรรม เช่น เนื้อร้อง ทำนอง หรือการบันทึกเสียง หากมีการทำซ้ำ ดัดแปลง หรือเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต ก็อาจเข้าข่ายละเมิดลิขสิทธิ์ได้ ในขณะที่ แนวเพลง สไตล์ หรือแนวคิด เช่น เพลงอกหัก หรือเพลงแอบรัก เป็นเพียงแนวคิดหรืออิมพัลส์ไปที่ใครๆ ก็สามารถนำไปใช้เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานใหม่ได้ ดังนั้น หากพบการนำผลงานไปใช้กับ AI โดยไม่ได้รับอนุญาต **ผู้สร้างสรรค์สามารถนำข้อเท็จจริงและหลักฐานที่เกี่ยวข้องมาปรึกษากรมฯ เพื่อพิจารณาสิทธิและแนวทางดำเนินการที่เหมาะสมเป็นรายกรณีได้**

อีกประเด็นที่ผู้สร้างสรรค์ควรรู้เกี่ยวกับการสร้างตัวตนบนโลกออนไลน์ คือการใช้ **“#”** (แฮชแท็ก, Hashtag) ซึ่งเป็นการใช้ข้อความสั้นๆ สำหรับจัดกลุ่มเนื้อหาหรือติดตามกระแสโซเชียลมีเดีย โดยการเป็นผู้ริเริ่มใช้แฮชแท็กก่อน ไม่ได้ทำให้เกิดสิทธิความเป็นเจ้าของหรือมีสิทธิผูกขาดในแฮชแท็กนั้นโดยอัตโนมัติ อย่างไรก็ตาม หากข้อความดังกล่าวได้รับการจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้า ก็อาจมีประเด็นด้านสิทธิในเครื่องหมายการค้าแยกต่างหาก นอกจากนี้ กรณีที่มีบุคคลอื่น **“สวมตัวตน”** หรือ **“จงใจใช้ชื่อในวงการของศิลปินโดยไม่ได้รับความยินยอม”** หรือ **“ก๊อปปี้นามแฝงในวงการ”** หากมีหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าการกระทำดังกล่าวทำให้เกิดความเสียหายหรือต้องเสียประโยชน์จากการใช้ชื่อเดียวกัน อาจมีประเด็นทางกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องนอกเหนือจากกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา เช่น ศิลปินอาจขอให้ศาลสั่งห้ามไม่ให้ใช้นั้นตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ ทั้งนี้ ต้องพิจารณาข้อเท็จจริงและเงื่อนไขตามกฎหมายเป็นรายกรณี

นางอรมน กล่าวทิ้งท้ายว่า ในยุคดิจิทัลที่ผลงานถูกส่งต่อและแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็ว ศิลปินควรให้ความสำคัญกับการจัดเก็บหลักฐานการสร้างสรรค์และติดตามการนำผลงานไปใช้ โดยอาจใช้เทคโนโลยีหรือเครื่องมือช่วยตรวจสอบความคล้ายคลึงของเพลงที่สร้างโดย AI กับเพลงต้นฉบับ เพื่อค้นหาความผิดปกติ

หรือแนวโน้มที่อาจเกี่ยวข้องกับการนำผลงานไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต และเมื่อพบความผิดปกติ ควรบันทึกข้อมูลและหลักฐานที่เกี่ยวข้องไว้ เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาสิทธิและแนวทางดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ เครื่องมือสำหรับตรวจจับความคล้ายคลึงเป็นเพียงเครื่องมือช่วยตรวจสอบและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น ไม่ใช่ข้อยุติว่ามีการละเมิดลิขสิทธิ์หรือไม่ การดำเนินการทางกฎหมายจึงควรพิจารณาข้อเท็จจริง พยานหลักฐาน และข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบ

ทั้งนี้ กรมทรัพย์สินทางปัญญาพร้อมเคียงข้างศิลปินและคนทำเพลง โดยเปิดศูนย์ให้คำปรึกษาด้านทรัพย์สินทางปัญญา (IPAC) เพื่อตอบข้อสงสัยและให้คำแนะนำด้านทรัพย์สินทางปัญญาอย่างครบวงจร ทั้งการคุ้มครองสิทธิ การต่อยอดการใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ การบริหารจัดการสิทธิ การป้องปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ตลอดจนการดำเนินการเมื่อเกิดข้อพิพาท ซึ่งหากคู่กรณีประสงค์ที่จะหาทางออกร่วมกัน กรมฯ ยังมีบริการระงับข้อพิพาทด้านทรัพย์สินทางปัญญา โดยมีผู้เชี่ยวชาญของกรมฯ ทำหน้าที่เป็นคนกลาง ช่วยให้คู่กรณีสามารถหาทางออกร่วมกันได้อย่างเหมาะสม ซึ่งผู้สนใจสามารถรับบริการต่างๆ ได้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย ติดต่อสอบถามข้อมูลได้ที่ ชั้น 3 กรมทรัพย์สินทางปัญญา หรือ Facebook: IPAC หรือสายด่วน 1368